

שער שביעי

פרק א

העדות נדיני ממונות, והוא דמה שאמרה תורה
 עפ"י שנים עדים יקום דבר, אין כונת התורה
 שהעדים יצירו רק האמת לפני נ"ד, אלא שהעדים
 פועלים לחדש אצל נ"ד כח חדש לחתוך הדין ולכוף
 לקיימו כשורת הדין, וביחיד מומחה שיכול לדון
 יחידי עפ"י שמיעת עדים, לא מהני לדון אם ראה
 יחידי ניום, אף דלענן צרור האמת איכא ק"ו
 דלא תהא שמיעה גדולה מראי, אצל לענין קיום
 הדבר, אין מתחדש אצל נ"ד כח לחתוך את הדין,
 ולכוף את הנתבע לקיים הדין, רק עפ"י עדים,
 משום שהתורה אמרה עפ"י שנים עדים יקום דבר,
 שלא יתחדש אצל נ"ד כחם רק עפ"י עדים, ואם
 נ"ד של שלשה ראו ניום הם דיינים ועדים יחד,
 דלענין זה אין לדון שאין עד נעשה דיין, דרך לענין
 הגדה שיך ענין זה, שאין לדיין לדון עפ"י הגדת
 עצמו, אצל לענין קיום הדבר ע"י ראי' שפיר נעשה
 עד ודיין:

ואחרי שגלתה לנו תורה צהאי קרא דעפ"י שנים
 עדים יקום דבר, שהעדים מחדשים ופועלים
 ענין מחדש, ה' ראוי לומר שכל ענין מחדש נממן
 ונדבר שצערורה, לא יחול רק עפ"י עדים, ואם
 יעשה אדם ענין זה בינו לבין עצמו לא יועיל,
 אצל כיון שילפינן מקרא אחריתא מהאי קרא
 "דכי הוא זה", דגם ע"י נעל דבר נעלמו מתחדש
 כח אצל נ"ד, דלו יהא דנתגרר אצל נ"ד צירור
 האמת ע"י הודאת נע"ד שהוא כמאה עדים, אצל
 הלא נחמר בזה עדים לקיום הדבר דהרי לא
 עדיף הודאת נע"ד מראי' ממש שרואה יחיד
 מומחה, מזה למדו חז"ל כלל חדש, והוא דמה
 שאמרה תורה להנריך עדים לקיום הדבר הוא
 רק אם קיום הדבר נוגע לאחרים חוץ מעושי
 הדבר, אצל אם אינו נוגע רק לעושי הדבר אז
 לא הנריכה תורה עדים לקיים הדבר, ומש"ה
 היכא שהנע"ד מודה לפני נ"ד והודאתו אינה נוגעת
 לאחרים, מהני הודאתו לצירור וכן לקיום הדבר
 לחדש אצל נ"ד כח חדש ג"כ, שכן זה המתחדש
 אצל נ"ד הנע"ד פועל ועושה רק לחצו לעצמו,
 ומה"ט נכל הקנינים אי"ז עדים לקיום הדבר ולא
 איצרו סהדי אלא לשקרי, דכשאלם מוכר או נותן,
 דבר שהוא שלו, ואינו פוגע בשל אחרים כלום,
 וכן כשזוכה מן ההפקר הוא עושה ענין לעצמו לזכות,
 ואף שלענין המגנ' מציאה לחצירו חשנין כתופס
 לנע"ה נמקום שחז לאחרים, הוא רק לענין זה
 לבד, ונכה"ג חל הדבר עלי עדים, ורק נמקום
 שהאדם מחדש ענין הנוגע גם לאחרים אמרה תורה
 עפ"י שנים עדים יקום דבר, שהעדים מחדשים
 ענין חדש אצל נ"ד לחצו להנצבע, ומזה למדו

קיי"ל דקדושין נלא עדים לא מהני משום דאין
 דבר שצערורה עלי עדים, דילפינן דבר דבר
 נממן, ולא מנאתי ביאור נכון ע"ז, כיון דנממן
 כל קנין מהני נלא עדים, כמו דהעלה הש"ס נמס'
 קדושין ד' ס"ה ע"ג, וכן נקטינן להלכה צטוש"ע
 ח"מ סי' רמ"א, ומאין למדו חז"ל שנקדושין לא
 יתקיימו נלא עדים, כיון שענין זה ליחא כלל נממן
 דהתם לא איצרו סהדי אלא לשקרי, וכבר עמד
 ע"ז גם נקדוש"ח סי' רמ"א ומה שחירן הקלוה"ח
 ונאר דגם נממן נענין עדים לקיום הדבר, אלא כיון
 דנממן מהני הודאת נע"ד, מהני ידיעת נעל דבר
 נמקום עדים, דהוא נמקום עדים, עיי"ש, אינו
 מתקבל כ"כ על הלב, דהא תינח נקנין שעושה
 לחצותו, אצל לזכותו כמו נמניאה ומתנה איך מהני
 אם זוכה עלי ידיעת עדים ונלי ידיעת מקנה, אלא
 ודאי פשוט דנכל קניני ממן, מהני הקנין נלא
 עדים, ומה שאמרה תורה עפ"י שנים עדים יקום
 דבר הוא רק לענין נ"ד, ומהיכן למדו חז"ל לחדש
 שיהיו עדים תועילים לעיקר חלות הקדושין, וכבר
 זכרנו קצת ענין זה לעיל נכמה מקומות, אצל לא
 נתבאר בדברינו כראוי וכאן נבוא צס"ד לנאר ענין
 זה נפרטות יותר, וראשונה נציא בזה דברי הרשב"א
 הובא צסטמ"ק נ"ק ד' ז' ח"ל, ואפי' את"ל דר"י
 הנציא מומחה ה', ודן יחידי ה', וראה ניום,
 ועפ"י ראיתו ה' דן, לא מסתברא שיהא דיין
 מומחה מוציא ממן עפ"י ראיתו עצמו, דעפ"י שנים
 עדים יקום דבר אמר רחמנא ודי אם יהי' מומחה
 דן יחידי עפ"י עדים, או דיינים עפ"י ראיתו
 עצמו, כדי שלא תהא שמיעה גדולה מראי, אצל
 שתהא ראי' של דיין מומחה כשמיעה עפ"י שנים
 עדים להוציא ממן אינו נדין עכ"ל. וכן כתבו גם
 בחי' הרשב"א לומ' נ"ק צבגוי לשון קצת. ולכאורה
 דבריו אינם מוזנים, כיון דגם ביחיד מומחה איכא
 האי ק"ו שלא תהא שמיעה גדולה מראי, למה מהני
 ביחיד מומחה אם שמע מעדים, ואם ראה נעלמו
 לא מהני, ונסי' קלוה"ח ס' ז' סק"ה כתב צזה"ל,
 ועי' נחידושי הרשב"א פ' החובל דיחיד מומחה אע"ג
 דיכול לדון יחידי, אצל אינו יכול לדון עפ"י ראיתו,
 משום דאינו נאמן לעדות יותר מהדיוט ויכול הנע"ד
 להכחישו ולכך אינו יכול לדון עפ"י ראיתו לחוד,
 כ"א עפ"י שנים עדים יקום דבר ע"ש עכ"ל. ודברים
 אלה שכי' הקלוה"ח שהטעם שיכול הנע"ד להכחישו
 לא נזכר בדברי הרשב"א, רק הקלוה"ח חשנ להטעים
 בזה דברי הרשב"א, ולענ"ד נראה שדברי הרשב"א
 הם מדויקים שהורה לנו יסוד גדול נעיקר משפט

חז"ל לענין חלות של קדושין, שלא יחולו נזל עדים, דקנין קדושין אינו כשאר קנינים, שעיקרו לאסור האשה על העולם, וכיון דילפינן דנר דנר ממון, שדן עריות יהי שזה לממון, ממילא גם עשיית הקדושין לא מהני נזל עדים:

וענין זה למדתי מדברי הרשב"א זח"י. לקדושין שם נסוגיא נהא דאמרינן התם דקדושין הוי חז לאחריני, דהקשה הרשב"א מה זה חז הלא נדעתה חלוי, ומסיק נזיה"ל, וי"ל דגני ממון דאי לאו דכתנ רחמנא אשר יאמר כי הוא זה, דמיני גמרינן הודאת נע"ד, הו"א דלעולם לא מיקיימי מילתא אלא נסחדי משום דכתני עפ"י שנים או שלשה עדים יקום דנר, וכדאיסתפקא מילתא למר זוטרא ורנ אחא דנסמוך, אלא דאחא כי הוא זה וגלי לן דיקום דנר נמקום דאיכא חונה לאחריני כתיב, והילכך עריות דכתני נהו דנר על כרחין לגד ממון שיש בו חונה הוקשו ולא לגד שאין בו חונה ולומר דלא מקיימא להו מילתא אלא נמקיימי דנר, ומשום דלית נהו כעין חוב לאחריני, אקשינאו לגד ממון דלית זי חונה, ולא שתהא חונתו של זה כזה, דזה חז ממנ וזה אינו חז ממנ כדאמרן, ותדע לך דאילו חז לאחרים ממנ אע"ג דאמר כזה וכזה ה"י ונפני עדים ה"י והלכו להם לח"ה אינו נאמן, ואילו הכא אילו אמרה נתקדשתי בפני שנים עדים והלכו להם לח"ה או שמתו נאמנת, דאין לא קפדינן אלא שתתקדש נאפי סהדי, וכיון דאמרה דהכי הוי נאמנת, דהא לא מיתייבי ממנ לאחריני, ומיהו עיקר מילתא לא מיקיימא אלא נמקיימי דנר, והודאתה כמי שאינה אעפ"י שהיא נאמנת שנתקדשה לו. כנ"ל. עכ"ל הרשב"א ז"ל:

ויסוד זה שאמרנו דדיני עדות שיש בו ענין נוסף לגד זירור האמת, מוכח מכמה פרטים נהלכות עדות וזיותר דדין זירור עדות, דקיי"ל דמזרפינן עדות שכ"א מעיד על מעשה נפ"ע, שאין לנו זירור על שום מעשה, דהרי על כל מעשה ליכא רק ע"א, ומש"כ נג"מ סי' קמ"ה לנזר דמשו"ה מהני זירור, דאם לא נאמין לשניהם אנהנו חושדים שניהם לשקרנים, והתורה לא חשדה רק אחד ולא לשנים, הוא דנר זר ותמוה, דלפ"ד נשלשה עדים שמעידים כ"א על מעשים נפרדים ה"י ראוי לגנות נעד שני מעשים, ונאמת גוים רק נעד מעשה אחת, ושם ננה"מ הקשה נעלמו קושיא זו, יעו"ש. ועפ"י יסוד הנ"ל מתנזר הענין נדרך אחר לגמרי, והוא דמה שאמרה תורה עפ"י שנים עדים יקום דנר, קנלו חז"ל שהוא חזי קיום עפ"י עד אחד וחזי קיום עפ"י עד השני. כמש"כ רש"י נכתובות ד' כ"א ע"א, נהא דאמרינן התם דהיכא דנפק נכי רינעא דממונא אפומא דחד לא מהני משום דאי טעמא דעפ"י שנים עדים יקום דנר חזי עפ"י זה וחזי עפ"י השני. יעו"ש. והיינו דידיעת זי"ד מה שמתנזר אללס ידיעת האמת שראובן חייב לשמעון עפ"י הגדת העדים, עדיין אינו מועיל שיהי להם הכח לכוף את ראובן לשלם, ורק ידיעת

העדים גורם להנערף עם ידיעת זי"ד לחדש כח אלל-זי"ד לחתוך דדין ולכוף את הלוה לשלם, וענין זה שאמרנו שזריך להתחדש אלל זי"ד כח חדש ולא מהני ידיעת האמת להוד נונן מהא דקיי"ל דונדין תורה נעינן לענין כפי' דדיני ממונות ודיני דנר שצטורה שיהיו זי"ד ממונחים, ודיני איסור והיתר יכול כל אדם לכוף לקיים דין תורה. כמו דמפורש נמס' ז"ק ד' כ"ח ע"א, ונשו"ה י"ל דכיון דענין זה של כפי' הוא דנר מהודש אלל זי"ד, גדרה תורה שלא יקום ענין זה רק עפ"י עדים היודעים נדנר זה, והעדים נשעה שונגידים לפני זי"ד פועלים שני דברים, זירור האמת לפני זי"ד ולחדש נזה כח חדש אלל זי"ד, להחדש הכח להם לחתוך דדין ולכוף את הנתנע לקיימו. ונזה נוכל לנזר ענין זירור דכיון כשמעיד ע"א נתחדש אלל זי"ד חזי כח על כפית ממון, וכשמעיד אה"כ עד שני נחוסף אלל זי"ד עוד חזי כח על ענין זה ונערף אללס כח שלם לחייב את ראובן נמנה, אף שלענין זירור האמת אין כאן זירור של שני עדים דעל חזי כח לא הנריכה תורה רק זירור של ע"א, ועפ"י כתננו לעיל נשע"ז פ"ז ליישנ ונה דמוכה נטוש"ע ח"מ סי' ל' דעדי זירור אינם מהיינים שנועה על השאר. יעו"ש:

וכן מתנזר ענין זה נהא דפסק נטוש"ע חו"מ סי' ז"ד דעד פסול שידוע האמת אסור לו להעיד לפני זי"ד, ומה"ט גם עד הכשר שונערף עמו אסור להעיד יעו"ש. והיינו נמשום דנוכסיל את זי"ד שחזתין דדין שלא נמשפט, כיון דהעדים פסולים אין לזי"ד כח לכוף את הנתנע אעפ"י שהדנר אמת ונשו"ה גם עד הכשר עושה איסור, אף ה"ס לא יהי פסול נהגדתו כיון דזי"ד עושים מעשה ע"י שניהם נהנערפות, הרי גם עד זה גורם נכסול לזי"ד. ונחנם מתקשה שם הש"ך נס"ק ג' נדין זה יעו"ש. והוא פשוט. וכ"ז סייד רק אס נאמר דמה שאמרה תורה עפ"י שנים עדים יקום דנר הוא לקיימו של דנר, אלל אס נאמר דלא הקפידה תורה רק לידע האמת עפ"י העדים קשה להנין ענין זה, למה אסור להעד להעיד ולרמות את זי"ד כיון דעכ"פ יהי דין אמת, ועי' ש"ך שם שרצה לפרש דין זה נעדות של קדושין, יעו"ש. ולפי מש"כ כל עדות דדיני ממונות ודנר"ע דומה לקדושין, וכן יש לפרש נהא דפסלה תורה עדות הקרובים, דהוא לענין קיום הדנר דלענין זירור האמת והשקר קשה להנין ענין זה, כיון דגם לפי מה דפסלה תורה, עדיין לא חשדינן אותם למשקרים, כמו דנוכח נסוגיא דנט פשוט, נשטר שחתם עד שלא נעשה התנו, ונטוש"ע ח"מ סי' מ"ו סעיף ל"ה ונש"ך שם ס"ק ז"ג, וענין זה קשה להנין שיהי גזיה"כ שיהי חשודים לשקר ואין לא חשדינן אותם למשקרים, ועפ"י י"ל דכל גזיה"כ נעדות קרובים הוא לענין קיום הדנר שלא יועילו שיקום דנר עפ"י עדות כאלה, ולקמן נדנרנו יתנזר עוד ענינים מחודשים המתנזרים עפ"י דרך זה:

פועל לפי חלקו, ולכן אם הוזמו משלם כ"א לפי חלקו אצל נמכות כל העדים פועלים נידח ואינו מתחלק לחלקים כלל, אצל לדעתי הוא רק דבר נאה אצל אינו מתקבל להלכה, דהרי אם מעידים שלשה עדים או יותר כ"א פועל החזי, דהרי אין כח של כל עד מתמעט ע"י הוספת עדים הרבה, ולפי"ז ה' ראוי שנשלם כ"א חזי התשלומים, ונע"כ עלינו לפרש כפשוטו, דנממון אמרה תורה לשלם למי שרצו לחייבו ויקבל המקבל כפי שהי' מפסיד אילו היתה מתקיימת העדות, ואם ישלמו כ"א כל התשלומים יקבל הנפסד יותר מהפסדו, וכמו שבי' רש"י בפ"ק דמכות ד' ה' נד"ה ממון מאטרף ו"ל, והרי קבל מה שרצו להפסידו בין כולם, ומש"ה משלמים, אצל נמכות לא שייך זה, והתורה חייבה את המזומים לסבול כ"א כאילו הי' נגמר הדין על פיו לבד. וזה פשוט:

ועפ"י ד' יפתח לנו פתח לפרש סוגית הש"ס
החמורה נקדושין לענין מקדש נע"א, לחיפליגו אמוראי שם נקדושין ד' ס"ה דאיכא מ"ד חוששין לקדושין ואיכא מ"ד אין חוששין לקדושין, ומסיק שם מאי הוי עלה רב כהנא אמר אין חוששין לקדושין, רב פפא אמר חוששין לקדושין, אמר לו רב אשי לרב כהנא מאי דעתך דילפת דבר דבר מממון, אי מה להלן הודלת נע"ד כמאה עדים דמי, חף כאן הודלת נע"ד כמאה עדים דמי א"ל התם לא חז לאחריני הכא חז לאחריני, והנה כל הענין הזה סתום דמלשון חוששין לקידושין הי' ראוי לפרש שהוא איזה חשש דרנן, אצל ממה דא"ל רב אשי לרב כהנא מוכח להדיא דפליגי אי חוששין מה"ת דהרי אמר מה דעתך דילפת דבר דבר מממון, ואם מה"ת הוא מה זה ענין חוששין דמשמע שהוא ענין מסופה, ועוד קשה טונא דמשמע דמ"ד חוששין לא יליף דבר דבר מממון, והרי גם למ"ד זה רק נמקדש נע"א חוששין אצל אם מקדש בלא עדים כלל ליכא למ"ד, כדפריך הש"ס בסוגיא זו לענין מקדש נע"א למ"ד דאין חוששין, מהא דאומר לאשה קדשתיך דאסור נקרוצותי, אי דליכא עדים אמאי אסור נקרוצותי, ונרש"י שם כתב נזה"ל, אי ליכא עדים ואפי' נודה אמאי אסור נקרוצותי עפ"י עמנו הלא איכס קדושין אפילו לדבריו, דאי נמי אמר נע"א הוי קדושין נשעניהם מודים, היכא דאין ע"א לא אמרת, דע"א חשונ לחייב שנועה נדיני ממונות, הילכך נערוה נמי חשונ להתקיים קדושין צפני' ונלכד שיהיו שניהם מודים: אלא לאו נע"א וקתני הוא אסור נקרוצותי אלמא זה שמודה לו נאסר דחשיב לאתפוס קדושין קמי' עכ"ל. ולכאורה הוא דבר פלא מה ענין ע"א לענין התפסת קידושין, לדמות לדין ע"א נממון לענין שנועה, ועפית"כ שצממון שאלמרה תורה עפ"י שנים עדים יקום דבר, קבלו חז"ל שכל אחד מהשני עדים פועל לחזי דבר, וע"א שקס לשנועה הוא ג"כ מוס"ד זה, שמהמת שהועיל נעדותו על חזי דבר חייבה תורה, כעין פשר ליטצע או לשלם, לפי"ז אם ילפינן דבר דבר מממון שיתקיימו קדושין

ומה שכתבנו לענין עדי זירוף שכל ע"א מועיל לחדש כח אצל נ"ד חזי דבר, נלע"ד מוכח מדברי תוס' מכות ד' ו' ע"א נהא דליתא שם נמשנה דר' יוסי אומר דרך נדיני נפשות נמאל אחד מהם קרוצ או פסול בטלה העדות אצל נדיני ממונות תתקיים העדות נשאר, ופירש"י משום נדיני נפשות כתיב והגילו העדה, והקשו בתוס' שם דהרי משפט אחד יהי' לכס כתיב והוי לן למילף מנפשות, ועוד נדיני ממונות נמי כתיב עפ"י שנים עדים או שלושה עדים יקום דבר ונקיש שלשה לשנים, ותירצו נזה"ל נדיני נפשות שייך שפיר למילף משנים ועדותן בטלה, משום דמה שנים כתיב נמאל אחד מהם קרוצ או פסול עדותן בטלה לגמרי ומעתה אינה מועלת כלום, הילכך נשלשה נמי כולם בטלים לגמרי, אצל נדיני ממונות דשנים נמי כתיב נמאל אחד מהם קרוצ או פסול השני אינו בטל לגמרי דחייב לו שנועה, לכך שלשה נמי נמאל אחד מהם קרוצ או פסול תתקיים העדות נשאר עדים עכ"ל. ולכאורה אין דבריהם מוזנים דמה ענין שנועה לממון, דמ"מ לענין ממון יש להקיש שלשה לשנים, וגם לא תרצו כלום על קושיא ראשונה, ועפ"י מש"כ י"ל דשאלני ענין שני עדים נממון משני עדים ננפשות, דנממון שאלמרה תורה עפ"י שנים עדים יקום דבר הכונה חזי עפ"י ע"א וחזי עפ"י עד השני, ואצל נ"ד מאטרף שני חלאים לכח שלם, וי"ל דגם ענין חיוצ שנועה נע"א מחייב או ליטצע או לשלם הוא ע"י דין המחנה שפעל ע"א וחייבה תורה כעין פשר שיטצע או ישלם, ומה"ט אין ע"א קם לשנועה רק אם שנים כיונא נזה מחייבים ממון, וקרוצ או פסול בלא מהני לענין ממון לא יחייב גם שנועה ול"ד לע"א נאיסורים, דהרי ענין השנועה הוא כעין פשר מחמת דין החזי כח שמתחדש ע"י ע"א ורליתי נכמה ספרי אחרונים שחתרו למנול טעם למה שאלני ע"א לענין שנועה מכל הענינים נע"א נאמן שגם קרוצ ופסול נאמן ולענין שנועה דוקא עד כשר, ולפי מש"כ הוא פשוט, וננפשות העדות של שני העדים פועלים נידח נכולו וע"א אחד אינו פועל כלום, ומה"ט נעין שיעידו שניהם כאחד שאין נזה שום ענין הטטרפות, ולפי"ז מורגשים היטב נדיני התוס' הנ"ל, דננפשות אם נקיש שלשה לשנים יונא הדין דמתנטל העדות כמו נשנים אם נמאל אחד קר"פ, דגם השני אינו כלום דע"א ננפשות הוא כמאן דליתא, אצל נממון שכל אחד פועל חזי הדין אם נקיש שלשה לשנים, יונא הדין דמהני עדותם, כמו נשנים אם נמאל קר"פ, נשאר כחו של האחד לפי חלקו, כ"כ נשלשה ישארו כח השנים לפי חלקם וישאר עדות שלמה, ולפי"ז ל"ק גם קושיא ראשונה דאין שייך נזה למילף מנפשות כיון דממון חלוק מנפשות נעיקר יסוד העדות, ואדרבה מהך הקישא של שלשה לשנים יונא הדין שלא יתנטל העדות, וזה דבר נכון ומסתבר נעזה"י. ועפ"י נדיני אלה כתב אלי רב גדול אחד שאפשר נזה להטעים מה דאמרינן נמס' מכות משלשים נממון ואין י"לשלים נמכות, דנממון כ"א

עפ"י שני עדים, הוא ג"כ כעין הקיום שמתקיים דבר של ממוקן אלל צי"ד, היינו חזי קדושין עפ"י ע"א, וחזי עפ"י עד השני, ועי"ז חזין הקדושין נהגטרפות של שני העדים, ומש"ה יש לדון אם נתקדשה צפני ע"א לחוד שנתפס עי"ז חזי קדושין, אם נאסרת מחמת זה באיסור אשת איש, וצדן התפסת קדושין מצינו דגם התחלת חלות של קדושין מהני לאסור על העולם שלא תנשא בלא גט, ונמקדש מעכשיו ולאחר לי סובר ר' יוחנן דמפרשין הלשון דמעכשיו ומתחילים ונגמרים לאחר לי יום, ואם קדשה אחר בתוך לי תופסים קדושי שניהם, וכיון דחילי קנת שוב לא פקעי, וכמש"כ בתוס' צ"ח ר"פ המפקיד, ולכן סוברים כמה אמוראי דמקדש צע"א חוששין לקדושין, היינו דמחמת שחזי חלות נעשה עפ"י ע"א יש לחוש לאסור, אף שלא נגמרו הקדושין, ואם תתקדש לאחר יתפסו קדושין ג"כ וכמש"כ אליבא דר"י, ואם תזנה לא תתחייב קטל, ומדויק לשון חוששין, אף שהוא מדין תורה, אלל כיון שאינם קדושין גמורים ורק איסור קנת ה"ז כעין חששא:

והא דפריך רב אשי לרב כהנא מאי דעתיד דילפת דבר דבר מומון, אף דלכו"ע ילפינן דאם מקדש בלא עדים לכו"ע לא מהני כלום, נלענ"ד דהך ילפותא גז"ש דבר דבר מומון, יש לפרש צפני אופנים, אופן הפשוט דילפינן דבר שצערורה מדין מומון וכל הדינים המתחדשים ע"י עדים צמחון מתחדשים גם צדנר שצערורה, וכל מה דלא מהני צמחון לא מהני גם צדנר שצערורה, ועוד יש לפרש באופן אחר, דמה דכתיב בתורה ונאלל זה ערות דבר מפרשין כאילו ה' כתוב צהלי קרא עפ"י שנים עדים יקום הדבר, והנפ"ו צין הני שני אופנים הוא, דאם נפרש כאופן הראשון ראוי להיות דצמקדש צע"א חזין לחוש לשום איסור צזה, דכונו דצמחון לא נתחדש שום דין צפועל ע"י ע"א רק חיוצ שצועה היכל דשיכל, אלל חיוצ מומון צפועל ליכל, כ"כ הכא אף שראוי להיות קנת התפסה ע"י ע"א, זהו רק לענין הטטרפות לחלות של קדושין ע"י עד השני, אלל אם ליכל מה להטטרף, ה"ז כמחן דליתא, אלל אם נפרש כאופן השני דלא כונה תורה לדמות שני דינים אלה, אלל שאמרה תורה שיהא קיום הדבר של דבר שצערורה כעין הקיום של עדים צמחון שהוא חזי על פיו של זה וחזי על פיו של זה. וכ"א כפי דינו, וצמחון דחזי קיום חזי יכול להועיל לאיזה דין ומוון צפועל, היכל דלא שייך דין שצועה, הוי כמחן דליתא, אלל בקדושין דחזי חלות שייך להועיל לאיסור מהני קדושין עפ"י ע"א לאתפוס קדושין קמי', וכן איכל נפקותא לענין שאר צרורים, כמו הודלת צע"ד, דאם הקישה תורה צג"ש זו של דבר דבר מומון, דין דבר שצערורה לדין מומון, כ"כ יש ללמוד גם לענין הודלת צע"ד, אלל אם נימא שלא הקישה תורה שני הדברים האלה זל"ז, אלל דהוי כאילו נכתב בתורה ונאלל זה ערות דבר עפ"י שנים עדים ונקיימו הדבר, חזין שום קושיא להקשות שיועיל צדנר שצערורה הודלת צע"ד, כיון שלא גלתה לנו

תורה להשוות שני ענינים אלה זל"ז, וזהו דפריך רב אשי לרב כהנא מאי דעתך דסנרת דחזין חוששין לקדושין צמקדש צע"א, דילפת דבר דבר מומון, שהג"ש ניתנה להשוות שני דינים אלה זה לזה, ח"כ צריך להיות דגם לענין הודלת צע"ד יהיו שווים זה לזה, וכיון דלא מהני בקדושין הודלת צע"ד מוכח דהך גז"ש לא ניתנה להשוות זה לזה, רק לגלות דגם צדנר שצערורה מתקיים הדבר עפ"י שנים עדים, וכ"א כדינו, וכיון דבקדושין שייך להיות איסור על העולם גם אם לא נגדף עוד חזי הקיום, ומש"ה מסתבר לחוש לקדושין שנעשה צפני ע"א, ומשני רב אשי דאף דילפינן דבר שצערורה מומון ל"ק דגם צמחון לא מהני הודלת צע"ד רק היכל דקיום הדבר חזי נוגע רק לעצמו, ובקדושין שאסור על העולם יש להשוות למומון היכל שחצ לאחרים דלא מהני הודלת צע"ד:

ובתשרי נוצ"י מ"ת סי' ע"ה ראיתי שהאריך שם צענין זה ודעתו מוכרעת דלמ"ד חוששין צמקדש צע"א הוא חשש צדנר, וכן הציא צשם מהרי"ט, וכן העלה צס' שעה"י ה' אישות, אלל כל השקלא וטריא צסוגית הש"ס תמוה כמש"כ. ועפ"י מוש"כ הדברים מוצנים צלי שום גמנוס, ומקום הניחו לנו להתגדר. צעה"י:

פרק ב

והנה הדרך שכתצנו לעיל הוא לענין חלות התפסת קדושין, אם קדשו צפני ע"א, ומעתה עלינו לצאר גם לענין צירור הדבר כשצא ע"א ומעיד צפני נתקדשה או גם אם מעיד שנתקדשה קדושין גמורים צפני שנים, דלכאורה כיון דחזין דבר שצערורה פחות משנים לענין צירור לפני צי"ד איך תאסר צכה"ג ע"י ע"א, וזה דוחק לוור דלענין להאמין שהי' קנת התפסת קדושין לא חשיב צדנר שצערורה, משום דלא מעכב ענין זה תפיסת קדושין מאחרים, דהרי עכ"פ יהי' שינוי צתפיסת קדושין, דאם תתקדש אח"כ גם קדושי שני לא יהי' קדושין גמורים, כמו צמעכשיו ולאחר לי לר"י דאפילו קדושי מאה תופסים צה, ומלנר זה צאצרו לעיל דכל דין שהוא התחדשות צדין האישות הוא צכלל דבר שצערורה, ועוד אם מעיד אחד שנתקדשה צפני שנים הרי הוא מעיד צדנר שצערורה ממש, ואיך נאווין לו לאחלים, לוור שהי' קדושין רק צפני ע"א, ונלענ"ד דצע"כ לו"ד חוששין לקדושין אם נתקדשה צפני ע"א, דיש לע"א זה כח להעיד אח"כ לפני צי"ד, דהרי עיקר הענין שאמרה תורה שיהי' קדושין דוקא צפני עדים כשרים, הכונה שאם יעידו אח"כ לפני צי"ד יהיו נאווים לאוסרה על העולם, דונה זה ענין של עדות צראי לחוד אם לא יוכלו להעיד אח"כ, ולקמן יתצאר ענין זה צס"ד, ומש"ה כיון דסובר האי מו"ד דחוששין לקדושין צע"א, מושם דמפרשין דהך גז"ש נאמרה שמועיל ע"א על קיום הדבר של תפיסת קדושין לפי חלקה, היינו חזי קיום כמו דמוהני צהגדת עדים לפני

המכחישים זאת דקיי"ל דהוי ספק, ואיכא מ"ד דהוי ספיקא דאורייתא ולא מוקמינן אחזקה, ולמ"ד דסובר שהוא מדרבנן הוא משום דמוקמינן אחזקה והכא פריך בגמ' ע"א נהכחשה מי מהימן, דמשמע דלא מהימן כלל.

והנה לענין הכחשת בע"ד אפשר לומר דלענין זה ילפינן ממומן, שהתורה נתנה כח לבע"ד להכחיש את העד, דמה שאמרה תורה שישנע, הוא שיכחיש את העד, ולא משום צירור ונאמנות לחוד, דהרי נסכא דר' אבא שהעד מעיד שחטף ובע"ד אומר אין חטפי וידי חטפי, הוי מחויב שנעוה ואינו יכול לישנע ומשלם, כמבואר בגמ' פ' ח"ה, ולא מהני אס ישנע שדידי' חטף, ואס הי' ענין השנעוה רק לנרר שאינו חייב כלום, הי' נאמן בשנעוה שדידי' חטף, אלא שלא נפטר רק אס יכחיש את העד ע"י שנעוה, ומש"ה לא מהני מה שישנע שגלו חטף, כיון דלא הוכחש עדותו של העד, עדיין מחויב שנעוה הוא ואינו נפטר עד שיכחישו בשנעוה או ישלם, ונקדושין דילפינן לענין זה ממומן, דחלי קיום נעשה ע"י ע"א בין בשעת חלות הקדושין ובין בשעת הגדתו לפני נ"ד, כ"כ יש להשוות למומן, כמו התם מתצטל כל כח הדין של העד ע"י הכחשה דשייכא התם, היינו הכחשה ע"י שנעוה, כן הכא לענין קדושין לא מהני חלי קיום הנעשה ע"י ע"א לפני נ"ד רק כשמודים, אצל אס מכחישים ע"י הכחשה דשייך נדשנ"ע מתצטל כח עדותו לפני נ"ד, וכן מוכח מדברי הנ"ל נאה"ע ז' ס"י מ"צ ס"ק ו' שמדמה ענין זה למומן ממש, כמו שצ"ל דבריו דז"ל, אס אחד מכחיש והשני מודה לדברי העד מחלק הנ"ל וכתב אס אחד מכחיש ואומר שלא הי' קדושין כלל, אז זה שאמר כדברי העד שהי' קדושין לריך לחוש, אצל אס אחד מכחיש ואמר שהי' קדושין אלא שכוונתו הי' לשחוק, אז אף השני אי"ל לחוש, אע"ג דאיתא נסמוד דאינו נאמן לומר לשחוק כוונתי, היינו כששני עדים מעידים, אצל נד. ע"א נאמן נמינו שהי' יכול להכחישו, ואכ"ל דהא דומה לאומר חטפתי וידי חטפתי דאינו נאמן נמינו דהי' יכול להכחישו כמש"כ בתוס' פ' ח"ה נסס ריב"א ונח"ה ס"י ע"ה גס ח"מ מש"ג עליו, ומ"ש הרשב"א אס אמר משטה הייתי הוי הכחשה היינו כשאומר בשעת הקידושין אמר צפירוש להשטות ולא לשם קדושין עכ"ל:

ובס' נית מאיר נס"י זה תמה על הנ"ל מה ענין זה לנסכא דר' אבא דסס הוי הטעם שע"א לשנעוה הוי כשנים למומן וכל שאינו יכול לישנע כדינו המיגו לא מהני, והכא שאין מקום לשנעוה, כמש"כ רש"י והת"ה נפסקו ציאר דאפי' שנעוה היסת לא שייך נזה, א"כ הכא שפיר שייך מיגו, עיי"ש שהאריך הרבה נזה לדחות דברי הנ"ל ולפי מה שכתבתי דברי הנ"ל שחולל נכונים ומסתברים לפי שיטתו שפ"י דברי הנ"ל משום מיגו, היינו דמלד עממה טענה שכוונה לשחוק לא מהני, דאף דנאמר דלא הוי דברים שנלל, כמו שכי' הנוצ"י והת"ס הוצא דנריהם נפתחי תשובה ס"י

נ"ד, והתם אמרה תורה שעל חלי קיום לענין ממון מהני צירור של ע"א, שלענין להועיל לחייב שנעוה סגי חלי צירור של ע"א, כ"כ סגי צירור של אחד כשמועד לפני נ"ד שנתקדשה, בין אס מעיד שנתקדשה לפני שנים לענין זה שיפסקו נ"ד דין חלי חלות של קדושין, ולא יהי' הנדל נזה בין אס שנים יעידו שנתקדשה צפני ע"א, בין אס אחד מעיד שנתקדשה צפני ע"א, ורק לענין הכחשה יהי' הנדל נזה כמו שיצוה לקמן, אצל נלא הכחשה אין חילוק ציניהם, דלענין דין זה לפסוק דין קנת התפסת קדושין כקדושין צפני ע"א סגי לן נעדות של ע"א, ומש"ה גס נמוייד ע"א שנתקדשה צפני שנים, מהני עדותו על חלי דין קדושין, כמו דמהני עדותו נמומן להועיל על חלי דין שנמומן כעין חיונ שנעוה, דאס לא הי' נוועיל לענין צירור לפני נ"ד לא הי' מהני כלום לענין קיום הדבר, והענין הוא דגס נדבר שנעוה האמינה תורה לע"א כפי חלקו כמו לענין קיום כ"כ לענין צירור לפני נ"ד, והא נהא תליא, דלפי כחו לענין צירור אצל נ"ד כן הוא כחו נקיום התפסת קדושין, והוא דרך נכון ומסתבר לענ"ד:

אמנם לפי"ז קשה טונא הא דמבואר נסוגיא שס דאף לנו"ד חוששין לקדושין נמקדש נע"א הוא דוקא אס שניהם נוודים אצל אס מכחישים אותה הנע"ד או עד אחר אין חוששין כלל לדברי העד, ושם נסוגיא ע"צ דאנורין שס ותיסברא ע"א נהכחשה מי מהימן, כתב רש"י ז"ל נזה"ל ע"א נהכחשה דאיכא הד סהדא דמכחיש לי' מי מהימן, ואפי' לא מכחשא לי' אלא איהי ליכא למ"ד, דאין האחד נא אלא לשנעוה והכא שנעוה לא שייכא, עכ"ל עפ"י הגהת הנ"ל. וכל ענין זה מתמי' דאס יש תורת נאמנות לע"א נקדושין כמו נדיני ממונות לענין חיונ שנעוה הוא נע"כ שמועיל עדותו לאסרה על העולם, וא"כ האיד התצטל עדות זו ע"י הכחשת נע"ד, דנאיסורים שגס לנע"ד יש תורת נאמנות, ועוד יש יתרון קנת לנאמנות הנעלים, התם מונן לנו כח הכחשת נע"ד, אצל הכא איהא כח לנע"ד לנע"ד עדותו של ע"א כשר שהאמינתו תורה ולנע"ד אין דין עדות כלל, ואס נדמה זה לדיני ממונות לגמרי הי' ראוי לומר דלא מהני כלל קדושין צפני ע"א, כיון דסס ליכא נפועל שום דין אחר היכא דלא שייכא שנעוה, ולפי מש"כ זהו טעמא דמ"ד דאין חוששין לקדושין ולמ"ד חוששין לקדושין סובר דרק לענין זה שוה דבר שנעוה למומן דנענין שני עדים לקיום הדבר כמו נמומן, וכן לענין זה דהני קיום נעשה עפ"י עד אחד וחלי עפ"י עד השני, וכן אה"כ כשנוגע לענין הצירור, אצל מה שנמומן ליכא שום דין נפועל היכא דלא שייכא שנעוה לענין זה לא מוקמינן למומן, וכמש"כ לעיל נפ' הקודם, דסובר מ"ד זה שלא הקישה תורה דשנ"ע לדיני ומומונות לגמרי, ולפי"ז קשה למה מהני נענין זה הכחשת נע"ד, וכ"כ לריך ציאר נדין ע"א נמומן אס איכא ע"א דמכחיש לי' אס נטלה עדותו לגמרי, או דומה לשני כתי עדים

הנ"ל דשאי קדושין צפני שני עדים לאין צידה להכחיש את העדים, לכן אם תשנה לשחוק הוי כדברים שגלג, אצל נקדושין צפני ע"א שיש צרכה להכחיש אותה לא הוי דברים שגלג, ולדעתי נריך להוסיף בזה דל"ד לקנינים הנעשים שלא צפני עדים, דאם תשנ לשחוק הוי דברים שגלג, משום דאם יכחישנו יהי שנועת היסת, אצל צכ"ז לענין נאמנות אינה נאמנת לומר שכוונה לשחוק, דכיון דע"א נאמן לחוש לקדושין מה"ת למ"ד דס"ל דחוששין לקדושין, מחילה טעם תהי נאמנות ע"ז הלא דבר שצערורה הוא, כמו שהחליט צכ"ו צית מחיר שם, ולכן פי' הצ"ש צטעמו של הצ"ח שנאמנת משום מינו, וע"ז הקשה הצ"ש צטוז טעם, כיון דצכ"כ עלינו לומר דרך נמכחשת את העד נאמנת כמו שהאמינה תורה צממון אם מכחיש את העד ע"י שנועה, והכא דליכא שנועה סגי' בהכחשה גרידא, נמאל דכל כחה לצטל עדות העד הוא רק בהכחשה ולא צטענה אחרת והרי זה דומה ממש לדין נסכא דר"א, דמש"כ צכ"ו צ"מ דשם הוי כשנים, זה אינו דהרי גם אם היו שנים מעידים שחטף הי' מהני אם היה ציד החוטף לצרר ששלו חטף ע"י מינו הי' מהיתן, וצכ"כ עלינו לומר דצכה"ג המינו לא מהני, כיון שכל עיקר כחו צטענה ראשונה ע"י החלשת כח העד ע"י הכחשה, וצטענה השני' שכת העד נשאר בתקפו, משו"ה לא מהני האי מינו, כ"כ הכא שאין צרכה רק להכחיש העד ולצטלו עי"ז, וכשטוענת טענת השטאה, אינה מכחשת את העד, וצלי הכחשת העד אינה נאמנת צשום טענה ודברי הצ"ש נכונים ומסתברים, דלא כמש"כ להחליט צכ"ו צ"מ והח"ס הונא דנריהם נפתחי תשובה:

אמנם צמה שכתנ צכ"ו צית מחיר דטענת האשה אי אפשר להאמין בתורת עד אחד, משום דהוי דבר שצערורה נריך ציבור, ואף שבהשקפה ראשונה ומסתברים דבריו, דהנה מה דמהני הכחשת המקדש או המתקדשת, שכתננו דהטעם צזה דכאן סגי' בהכחשת צכ"ד כמו התם צצנועה, וענין זה שייד רק לכל דין השייד לצכ"ד ענמם כמו לענין לאסור אותה צקרוצותי' או איזה איסור עליו לגבי דידה, אצל צנוגע להקרוצים או לכל היעולם מה שייד צזה לומר שהכחשת הצכ"ד תהני לה, והנה אפשר לומר דמהני הכחשת צכ"ד גם צנוגע לאחרים, שע"ז שהוכחש העד ע"י הצכ"ד הוחלש כל כח של העד, עוד נראה לי עפ"י דברי תשובת מיימוני שהציא צכ"ש שכתנ דמשו"ה נאמן השליח לצטל את הקדושין צמה שאומר שטעה משום דלענין לצרר שלא חלו הקדושין לא תשוב כמעיד צדבר שצערורה דאדרבה מעיד שלא נתקדשה, והוי כמעיד צשאר איסורים, וגם לא הוי כמעיד נגד חזקת איסור שאומר דלא הי' כאן איסור, כ"כ הכא נאמנים הצכ"ד כע"א דעלמא צאיסורים, והרי זה כהכחשת עד אחר, ומהני הכחשת הצכ"ד צזה משני טעמים משום צכ"ד ומשום ע"א, ונראה לענ"ד די' לומר צמה שהוכרת לפי' רש"י לפרש צזה משום הכחשת צכ"ד לדמות לממון ולא הונא לו לפרש

דלעולם הוי הכחשת ע"א, דלענין זה גם הצכ"ד הוי כעד דעלמא כמש"כ, דהנה לפי מש"כ לעיל שע"ו פי"ז דלכל ענין לא מהני עדות לגבי' ענמו, אם דרוש לו העדות להגלל מיד צי"ד, דלענין כזה אין אדם מעיד על ענמו, לפי"ז צנידון זה שע"א מעיד על הקדושין למ"ד חוששין לקדושין הלא הכח ציד צי"ד לכוף הצכ"ד שלא לעצור, וע"ז לא מהני לא עדות צכ"ד ולא טענת צרי, דרק צווקוס שלצי"ד הוי תורת ספק מהני טענת צרי, משו"ה נריך לומר דלהכי מהני הכחשת צכ"ד צכה"ג מתורת הכחשה דמהני צממון, וצמה שנוגע לאחרים מהני הכחשת צכ"ד משני טעמים יחד כמש"כ, ולפי"ז צדינו של הצ"ח שכ' דאם אחד טוען שכוונתו צזה לשחוק דאז מותר גם השני לפי מש"כ דברי הצ"ש מוכיחים מכל ד, דלפי מש"כ צכה"ג דלא הוכחש העד שהרי מודה לדבריו, אלא שטוענת מזד אחר, לא מהני עדות של הצעלי דברים לגבי ענמם כלום, אם לא מתורת מינו, וע"ז הקשה שפיר הצ"ש מדין נסכא דר"א, ועלינו לקבל הדוחק שפרש הצ"ש צדברי הרשב"א שכתנ דמהני טענת השטאה, היינו שטוען שאמר צפירוש צשעת מעשה שמוכוון לשחוק, ומכחיש את העד, וצלא"ה קשה לפרש הנאמנות מדין מינו לגבי השני, דהרי אם הי' מכחיש לא הי' מהני לגבי מי שמודה לצדרי העד וצטענה זו תיהני הנאמנות גם לגבי השני כמש"כ הצ"ח, ע"כ עלינו לפרש דברי הרשב"א כמש"כ הצ"ש. כללענ"ד צענין זה:

והנה עפ"י מה שצארנו אף למואן דסובר דחוששין לקדושין הוא דוקא צנתקדשה צפני ע"א כשר, וגם אח"כ אם מעיד עד כשר וכמש"כ רש"י ז"ל משום דע"א תשוב לחייב שנועה צדיני ממונות, וכן לגבי הכחשה מדמה ענין זה להכחשת צכ"ד צדיני ממונות, וכן כתנ צתשר תצנ"ץ חלק א' סי' ע' ח"ל. עוד שאלת מי שקדש אשה צפני נשים והיא מודה צדבר אלא שאומרת משטה הייתי צך, כיון שהייתי יודעת שעדות נשים אינו כלום מהו לחוש לקדושין, תשובה זו שאילתן של נשים היא, שדבר צרור הוא שאין נשים צתורת עדות כלל, מדכתיב ועמדו שני האנשים ולא נשים וצעדים הכתוב מדבר וכו' דהא קי"ל אין דבר שצערורה פחות משנים, ושמוא נסתפקת צזה משום דקי"ל צכ"מ שהאשה נאמנת מזה נשים כע"א וכו' וכיון דליכא מ"ד צפי' האומר צקדושין שהמקדש צכ"א חוששין לקדושין, ה"נ חוששין, והא ודאי ליתא, חדא דלא קי"ל הכי אלא כמ"ד שאפילו שניהם מודים אין חוששין לקדושין, וכן פסקו הגאונים ז"ל והסכימו עמם האחרונים ז"ל, שהרי שיטה מפורשת היא צכל התלמוד שאין דבר שצערורה פחות משנים, ועוד שאפילו לצדרי צעל ספר המנוות שחוששין לעדות ע"א, לעדות נשים לא חיישינן כלל, דע"א עדיף טפי נועדות נשים דחוי לאצטרופי צהדי אחר וקם הוא לצנועה, אצל נשים לא, ועוד דאפי' צכ"א לא תשש החושש אלא כששניהם מודים אצל אם יש הכחשה ציניהם אין חוששין לקדושין, וכ"כ

הרצ"א ז"ל וכיון שהאשה טוענת שלא לקחה אותו בתורת קדושין ומטעה היתה בו ליכא מ"ד חוששין לקדושי אפי' נע"א המכחישה וכש"כ בעדות נשים. עכ"ל. ^{מציאה הנ"י} בקצרה צסי' מ"צ דבעדות נשים ליכא מ"ד. יעו"ש. ומש"כ התשנ"ץ בעדיפות דער כשר דחזי לאינטרופי יש להעמיס בזה גם את הדרך שכתבנו דבעדות של ממון ודשנ"ע לעולם נתקיים חזי עפ"י ע"א וחזי עפ"י השני ומשנ"ה סובר חד מ"ד דלענין קדושין חייל דין איסור קצת עפ"י ע"א:

אמנם נשטמ"ק למס' כתובות ד' כ"ג הניא שיטת הרא"ה דמוכח לכאורה בהיפוך דגם נעז פסול חוששין לקדושי, דז"ל הרא"ה ז"ל אומר רנ פפא תרגומא נע"א אומר נתקדשה וכו' תרומיהו צפנוי קא מסהדי ואין דבריו של אחד במקום שנים קשיא לן בלא"ה נמי אטו ע"א בקדושין כלום הוא, ורבינו נר"ו תירץ דר"פ לטעמיה דאמר התם בקדושין דהמקדש נעז אחד קדושין קדושין, ומיהו אכתי קשה לי היכי דמי אי דלא מוכחשי אהדי הא אומרת דר"פ סבר דקדושין קדושין ואי דקא מכחשו אהדי הא פשיטא דהוי ע"א נהכחשה דכו"ע לאו כלום הוא וכו' ואפשר לומר דר"פ היינו דקמ"ל לטעמי' דסבר דהמקדש נע"א קדושין קדושין מהו דתימא כיון דהכי הוא דתיהוי אילו אתי צקמיתא ניהימני' כתרי וכי אתי אידך הוי לי גבי האי חד במקום שנים דומיא דע"א אומר מת וע"א אומר לא מת דהימנוהו רבן לקמא כתרי ותו לא מהימן אידך ותיסגר אפומי' קמ"ל דכי קיי"ל דע"א נאמן בקדושין לומר שהוא כשאר איסורים דקיי"ל דע"א נאמן, וכל דאיכא אחרינא דמכחיש לי' לא מהימן כלל דע"א נהכחשה לאו כלום הוא, הילכך הכא נמי לא מפקינן לה נהכי ואפי"ה לכתחלה מיהת לא תנשא, ול"ד להיא דע"א אומר מת דאמרינן דהימנוהו רבן כזי תרי וחשנינן אידך גבי חד במקום תרי דהתם הוא דאילו מדינא תרי נעינן וכיון דהימנוהו רבן ודאי במקום תרי קאי וכתרי חשנינן לי', אצל הכא אליבא דר"פ הרי הוא כשאר איסורים ומדינא נמי ע"א נאמן וכיון דאיכא אחרינא דמכחיש לי', נכי הא ודאי חד נהכחשה לאו כלום הוא, וכן דעת רבינו נר"ו. עכ"ל, ומדומה לע"א צאיסורים משמע לכאורה דגם פסול מהימן, אצל לענ"ד נראה דלא יתכן לומר דסובר הרא"ה ז"ל דמקדש צפני עד קרוב או פסול שזיעלו הקדושין למ"ד חוששים, חדא דאם פליג על פי' רש"י ה' מציא שיעתו וטעמו ונמוקו מה שחל לחלוק על פי' רש"י ז"ל, ועוד קשה מאד לומר כן דהלא מפורש בגמ' שם דנלא עדים כלל ליכא למ"ד שיהי הקדושין, ואם מאמר דלמ"ד חוששין לקדושין ענין זה של קדושין הוא כשאר איסורים, למה לא יהי אס מקדש צלי עדים כלל, דענין זה להנריך עדים לקיום הדבר הוא דבר חדש שילפינן מקרא דעפ"י שנים עדים יקום דבר וילפינן דבר דבר מממון, ואם נאמר דקדושין לא ילפינן מממון למ"ד חוששין לקדושין למה לא יהי בלא

עדים, ואם נאמר דסובר דמסנרא נקטינן כן כיון דאסר לה אכו"ע נעינן שיעשה צפני עד שיעיד על הדבר וכמו שנקטו כן כמה אחרונים, כמו שיוצא לקמן שיטתם, הלא סגי לזה מה שהמקדש והמתקדשת יכולים להעיד, דכ"מ שער פסול כשר להעיד גם הנע"ד כשר, ועוד עדיפא סהדותיהו מעד דעלמא בעדות של איסורים, וגם זה דוחק לומר דגם הרא"ה ז"ל סובר דלקיום הדבר נעינן דוקא עד כשר, ורק לברר אח"כ לפני צי"ד סגיא נעז פסול כשאר איסורים, דכבר נאמרו דהא נהא תליא דמי שראוי להעיד אח"כ לפני צי"ד הוא העד המקיים הדבר, ואם נאמן אח"כ גם קרוב ופסול ה' ראוי שיהי עד כזה גם לקיום הדבר, לכן נלענ"ד שדברי הרא"ה ז"ל נוטים לענין אחר, והוא לענין מה ששקיל וטרי לענין הכחשה שאס בלא אח"כ עד אחר ומכחישו לעד הראשון, אי אמרינן לגבי עד הראשון שהעיד על הקדושין שיתחשב כתרי כענין שאמרו בגמ' כ"מ שהאמינה תורה ע"א הרי הוא כשנים ואין דבריו של אחד במקום שנים, על ענין זה כתב דכלל זה לא נאמר רק היכא שהי ראוי מן הדין להנריך שנים ונתנה תורה לע"א כח שנים התם אמרינן שדינו כשנים ולא מהני הכחשת ע"א, אצל אס סגיא לענין עדותו עדות של אחד אין דינו רק כע"א, ולכן אס ומכחישו אח"כ ע"א חשוב ע"א נהכחשה. וכמו שכ' הריטב"א צינמות ד' פ"ח הביאו הגמ"י וז"ל נראה הדברים כדברי ר"י ז"ל דדוקא בעדות דבר שנערוה דצעי שנים שהאמינהו לזה כשנים, אצל צאיסורי' דעלמ' דסגי נחד כיון שלי האמינהו אלא כחד, כי אחא אחרינא ואכחשי' הויא הכחשה כחד לגבי חד עכ"ל. ולפי"ז כ"כ הכא למ"ד דחוששין לקדושין עפ"י ע"א לא שייך לומר שיתחשב כשנים, לפי"מ שנאמרו נטעמא דמילתא דסובר מ"ד דחוששין לקדושין, הוא דע"א פועל לפי כהו חזי קיום, והרי זה דומה כע"א צאיסורין שלא האמינהו רק כחד, ומשנ"ה אס מכחישו ע"א הוי כחד לגבי חד, אצל נעיקר הדבר גם הרא"ה ז"ל סובר דרק נעז כשר דחזי לאינטרופי עס עד שני להיות כשנים מהני ע"א לחוש לקדושין, אצל נע"א קרוב או פסול לכו"ע לא חיישינן לקדושין צין לקיום הדבר וצין לזירור אח"כ לפני צי"ד. כנלענ"ד נעינן זה: **ובס' ש"ש ש"י פכ"א** כתב לענין חד לגבי חד כלל חדש וז"ל ודע שראיתי נשטמ"ק ריש צ"מ נעינן עד מסייע פוטר משצועה וצמה שהוכיחו דא"כ כי מיייתי להעדלת עדים מק"ו מעד אחד ליפרוך מה לע"א שכן אינו נהכחשה כיוצא בו, אע"כ דעד המסייע פוטר, וכתב שם דאפי' למ"ד אין עד המסייע פוטר מ"מ מכחיש הוא הראשון וכו' ע"ש אמנם לענ"ד נראה דהא דאמרי' ע"א נהכחשה לאו כלום הוא, היינו דוקא צאיסורים שהאמינה תורה אפי' לאשה וקרוב, ומשנ"ה כל שהוא מוכחש, הו"ל ע"א נהכחשה ולא כלום הוא, אצל ע"א הקס לשצועה דנעינן שיגיד צפני צי"ד והוא שיהי' כשר, זה אינו בתורת הכחשה כלל, ותדע דהא צכ"מ ע"א נהכחשה לאו כלום הוא ואפי' נע"ד

1234567

מכחישו, ואילו נע"ל לשנועה דנע"ד מכחישו ואפי"ה
ע"ל נאמן לשנועה, ומש"ה נמי אין ע"ל אפי'
כשר נאמן להכחישו, אי לאו עד מסייע פוטר
משנועה, ומשום דע"ל לשנועה כשנים למחוק,
ומש"ה אפי' נלוו צנת אחת אי נמחל דע"ל קס
לשנועה לחיוב ולא לפטור א"כ אפי' צנת אחת היו
לי השני כמו קרוז ואשה דאין נדנריהם כלום לעד
שהאמונה תורה וזה נראה לענ"ד ברור עכ"ל. עוד
מסיק שם בסוף הפרק לענין עד המסייע שפוטר
וע"ל מכחישו כתב ו"ל ויתיישב בזה מה שהקשה
אחי הרב וכו' נדנרי תה"ד סי' של"ד שכ' דעד
המסייע פוטר משנועה אפי' משנועת מודה במקל
ושנועת שומרים וע"ל מכחישו, והקשה אחי הנ"ל
דהא קי"ל דע"ל נהכחשה לאו כלום הוא, וא"כ
אין עד המסייע פוטר כל שיש אחד המכחישו,
דכ"י דיהני תורה לע"ל נאמנות לפטור משנועה,
היינו דוקא היכא דאין אחר מכחישו, כמו נכ"מ
דע"ל נאמן ואם אחר מכחישו אין צעדו כלום,
והוצא דנרי' נס' קלוה"ת סי' פ"ז סק"ח ע"ש,
ולפי מש"כ דלא אמרינן ע"ל נהכחשה לאו כלום
הוא אלא במקום דאפי' קרוז ופסול ונע"ד ונוגע
יכולים להכחישו, אצל ע"ל דקס לשנועה כשנים
למחוק ליתא כלל נהכחשה אלא דע"ל המכחישו הו"ל
נמי עד והו"ל עד נגד עד, וס"ל לתה"ד דכה"ג
לא אמרינן סלק עדותו כמאן דליתא, אלא כמאן
דליתנהו דמי ופוטר מספיקא עכ"ל. ונראה קוטב
דנרי' דע"ל נהכחשה לאו כלום הוא דוקא היכא
שנאמן מדין ע"ל כמו באיסורים ומשום ג"כ ע"ל
המועיל להתיר אז נטלה עדותו כמאן דליתא, אצל
אם עד המעיד לחייב שנועה הוא כשנים והשני
נא לפטור הוא ע"ל וע"ל אינו יכול להכחיש שנים,
ואם עד המסייע פוטר אז גם השני כשנים והוא
שנים כנגד שנים, ואז הוא כתרי ותרי דהוי ספק. זה
תורף דנרי' :

ולפי שיטת הש"ס נריך לומר דלמ"ד מקדש
נע"ל חוששין לקדושי' אינו כשנועה ומשום
רק כע"ל ומש"ה אם מכחישו ע"ל הוא כמאן
דליתא, והא דמהני גם הכחשת נע"ד, הוא דלענין
זה אינו כדנר שזערוה, ונאמן ע"ל כמש"כ בתשרי
מיימוני, וכל דנרי' אינם מוכרחים, דמנין לנו לומר
דלענין שנועה חשנה תורה ע"ל כשנים, דנפשות
ראוי לומר דלענין שנועה סגי נע"ל, ועוד דלפי"ד
הי' נריך להיות דלמ"ד חוששין לקדושי' ע"ל הוא
ג"כ כשנים, ורש"י ז"ל כתב להדיא דמ"ד זה סובר
משום דע"ל מהני לשנועה, כ"כ מהני לענין חוששין
לקדושי', ולפי שיטתו קשה למה אמרינן בגמ' דאף
למ"ד חוששין לקדושי' ע"ל נהכחשה לאו כלום הוא
ולא היו גם ספק, לכן נלענ"ד שדנרי' השטמ"ק
מסתברים עפ"י סוגית הש"ס דקדושי', דכמו דלמ"ד
חוששין לקדושי' ע"ל נהכחשה לאו כלום הוא, כ"כ
נע"ל המחייב שנועה אם מכחישו ע"ל הוא ע"ל
נהכחשה ונטל כל העדות כמאן דליתא, והטעם
בזה הוא משום שדין זה של חיוז שנועה הוא
תולדה של חלי עדות, ונעיקר הדבר אין שום הנדל

צין עד המעיד נמטלטלים לצין עד המעיד נקרקע,
ורק בתולדת הדין איכא הנדל, דנמטלטלים איכא
פועל יולא ע"י עדות ע"ל שמחויב הנע"ד שנועה,
ונקרקע כ"ז שלא יגורף לעדותו עוד אחד ליכא
נפועל שום דין, ולפי"ז נמעיד ע"ל על ראובן שהוא
חייב ממון ועד מכחישו, אין שום יתרון לעד הראשון
נגד השני, דכמו דהראשון הוא חלי קיום למחוק כ"כ
השני הוא רק חלי קיום למחוק, והוא ע"ל נהכחשה
וממילא ליכא דין שנועה :

אמנם נעיקר הענין מה דחלוק עדות ע"ל לעדות
שנים, דנצתרי כתי עדים שמכחישים זא"ז
לא אמרינן סליק עדותן כמאן דליתא אלא דהוי
ספק, ונעדות של ע"ל אם אחד מכחישו אמרינן
סליק עדותן, נריך ביאור, דלפי מש"כ בש"ס
דרק היכא שהעד הראשון אי"ז להגיד לפני נ"ד
אז אמרינן ע"ל נהכחשה לאו כלום הוא, הי'
אפשר לומר דזהו היסוד צענין זה דהיכא שענין
העדוהו הוא לצרר האמת ולא משום גזיה"כ עפ"י
שנים עדים יקום דבר, אז כיון דאיכא דמכחיש לי'
ולכא נירור, נטל ענין של העדות, אצל היכא שהוא
משום גזיה"כ של דין עדות, דאפי' משה ואהרן
פסולים, וע"י העדים נעשה קיום הדבר אלל נ"ד,
והוא נגדר סנה לחייב או לפטור, אז אם איכא
אחר דמכחיש לי' מתהווה דין ספק, דלא ידעין מי
הם העדים המעידים האמת, אצל לפי מש"כ דגם
צעד כשר דינו דוקא נהגדה צפני נ"ד ככל תורת
עדים נמחוק ונדנר שזערוה, ג"כ ע"ל נהכחשה
לאו כלום הוא נריך טעם לזה מ"ש עדות של ע"ל
משנים, ונאמת מלכד מה שהקשינו לעיל על דנרי'
הש"ס, אין דנרי' מספיקים בזה, דהלא נמס' עירובין
ד' ל"ה אמרינן דתרי ותרי נשאר איסורין הוי ספיקא
דאורייתא, דאמרינן שם רבה ורב יוסף דאמרי
תרווייהו הכא נצתי כתי עדים אחת אומרת מנעור
יום נטמאה ואחת אומרת משחשיכה, ופירש"י
ותוס' דר"מ סובר דכיון דאיכא כת דמפקע לי'
מחזקי' נספיקא דאורייתא לא אזלינן בחר חזקה
עכ"ל והתם הלא לא צעין הגדה לפני נ"ד
באיסורין, אף היכא דנענין שני עדים כשרים לשיטת
הסוברים דנאיתחזק איסורא ע"ל אינו נאמן, לא
צעין דיני הגדה נצ"ד כמו שנתבאר לעיל בשע"ו,
ומ"מ אמרינן דתו"ת הוי ספיקא :

והנה מלכד כל זה קשה על עיקר הכלל דע"ל
נהכחשה לאו כלום הוא, מהא דתנן נמס'
כריתות פ"ג מ"ח ע"ל אומר אכל וע"ל אומר לא
אכל מצא אשם תלוי, וקושיא זו כתובה בש"ך יו"ד
סי' קכ"ז ס"ק י"ד, וכן הוכיח מזה נס' מח"א
ובתוס' רע"א ז"ל למשניות נמס' כריתות, וכן
הוכיח מפ"ה מ"ט דמס' טהרות נע"ל אומר נטמא
וע"ל אומר לא נטמא דנרה"ר טהור ונרה"י טמא
יעו"ש. ולכן הי' נראה לי לומר היפוך מדנרי'
הש"ס דהא דאמרינן נמס' קדושי' דע"ל נהכחשה
לאו כלום הוא, הוא דוקא נע"ל נקדושי' שנלמד
מע"ל נמחוק, דהתם אין דין נאמנות לע"ל רק כח
חלי לענין הנטרפות עם עד שני, אלא לענין זה

זה אחד ע"י האטרפות עוד אחד, שזה ספק זה לכל הספיקות ואמרינן העמוד על חזקה הראשונה, כללענ"ד צענין זה, אלל ברמ"א יו"ד סי' קכ"ו; הוצא י"א והש"ך נקט להלכה כן דגם נע"א נאסורים נא' כלל זה דע"א נהכחשה לאו כלום הוא אלל עכ"פ מש"כ הש"ס להיפוך דנמון לא אמרינן ע"א נהכחשה לאו כלום הוא, ודוקא נאסורים אמרינן ע"א נהכחשה לאו כלום הוא, לענ"ד הוא תמוה מסוגית הש"ס דקדושין הכ"ל, דשם כל עיקר הדין נוצע מדין ע"א נמון. כמש"כ רש"י שם:

פרק ג

תניא נתוספתא הניאה הרי"ף צ"י מי שחזו ראוה שנים שנתחדה עמו נריכה גט שני, אחד אינה נריכה גט שני, אחד נשחרית ואחד צין הערבים זה ה' מעשה ואמרו אין מנטרפים, וכתב הר"ן בזה ח"ל אחד אי"ל גט שני שאפילו קדש ממש צפני' אין חוששין לקדושין שאין דבר שנערה פחות משנים, כדאיתא פ' האומר בקדושין, זה ה' מעשה ואמרו אין מנטרפין, דאע"ג דלגני מומן קיי"ל צ"י זה צורר דהלואה אחר הלואה מנטרפין, לגני אישות דשייך בזה דיני נפשות צנת אחת נעיא לה, עכ"ל. ודברי הר"ן נריכים ניאור, וכבר תמה בזה הגרע"א ז"ל בספר תשו' רע"א סי' רכ"ז אות י"ת, דהלל כיון דכל קדושי צפ"ע שנעשו צפ"ע"א לא תפסו כלום, ומה יועיל בזה ענין לירוף דנהלואה אחר הלואה לענין צירור צ"ד, דהלואה מחייבת גם בלא עדים שייך לירוף, דעכ"פ איכא צירור צ"ד שנתחייב, וכן הכא בקדושין אם ה' ע"א מעיד שנתקדשה שחרית צפני שני עדים, ועד שני מעיד שנתקדשה ערבית צפני שני עדים, יש לדון אם מהני לירוף, אלל צכה"ג שנתחדה שחרית צפני ע"א וערבית צפני ע"א, דכל מעשה צפ"ע לא הועילה כלום, מה יועיל בזה דין לירוף, עיי"ש דמסיק צנע"ג, והנה עפ"י מה שצארו דעדים המועילים לקיום הדבר בקדושין דומים לגמרי לעדים המועילים לקיום הדבר נמון אלל צ"ד, כלענ"ד דכמו דמהני לירוף אלל צ"ד ע"י שני עדים מיוחדים אף אם לא העידו ביחד, ואף אם העידו על קרקע וכדומה, שנפועל לא הועיל נעדותו כלום עד הראשון כ"ז שלא צא עד השני, מ"מ אח"כ מנרפינן כח הדין של שני עדים, וצנ"כ עלינו לומר דאף שלא הועיל לשום דין נפועל, אלל צכה נעשה ע"י עד הראשון חצי קיום הדבר, ומשו"ה אם נתחדש אח"כ עוד חצי קיום, נשלם דין עדות לקיום הדבר, כ"כ יש לדון נמקדש צפני ע"א נשחרית וצפני ע"א ערבית, אף למו"ד מקדש צפני ע"א אין חוששין לקדושין, היינו דלא חל שום דין איסור נפועל, כמו נמון היכא דלא שייכא שנעשה, אלל מ"מ חצי קיום הדבר נעשה עפ"י ע"א, ואח"כ שקדש עוד צפני ע"א נגמר קיום הדבר, דענין מה שהנריכה תורה לקדושין עדים, אין העדים חלק

מהני עדות ע"א, דהיכא דשייכא שנעשה חייבה תורה לנענה להכחיש את העד ע"י שנעשה, והיכא דלא שייך שנעשה כגון בקדושין סגיא נהכחשה גרידא כמו שפירש"י שם, וכן סגיא נהכחשת עד אחר, כמו שהגיה הצ"ח שם בפירש"י, היינו דכל דין נפועל הראוי להיות עפ"י ע"א הוא רק כ"ז שלא נכחש העד, אלל אם נכחש ע"י הנע"ד או ע"י עד אחר, דברי העד הראשון אינם מועילים כלום לשום דין נפועל עד שינטרף עמו עד שני, וכ"ז הוא רק נמון ונדבר שנערה, אלל נאסורים שנאמן ע"א נאמנות גמורה להחזיק איסור ולקצוע האיסור עד שאח"כ לוקין את העובר עלי' מחילה טעם יתבטל עדותו ע"י הכחשת עד אחר, ומה הבדל בזה צין כת אחת המכחישים זא"ז לצין שתי כתי עדים המכחישים זא"ז, וכיון דלא מצינו נגמ' האי כללא דע"א נהכחשה הוי כמאן דליתא רק בקדושין למו"ד חוששין לקדושין, ונאסורים מצינו משניות מפורשות דמשמע נפשות דע"א נהכחשה הוי ספק כמו שתי כתי עדים, ראוי לומר דנאסורים לא אמרינן האי כללא דע"א נהכחשה לאו כלום הוא, אלל דהוי ספק כמו צתו"ת, ויש להקשות לפי"ז למה מוקמי צנה ורצ יוסף התם צערוב דוקא צתרי כתי עדים ולא מוקי צאחד אומר ונעוד יום נעמאה ואחד אומר ונשטיכה, ואפשר לומר דרק צתו"ת אמרינן דשאיני ספק זה מכל ספק דעלמא, דנכל ספק מוקמינן אחזקה דמעיקרא וספק הצא ע"י עדים איכא למו"ד דהוי ספיקא דאורייתא ולכו"ע הוי ספיקא דרבנן, דאי אפשר לפסוק דין ודאי נגד עדים מדרבנן או גם מה"ת, אלל נהכחשת ע"א נגד ע"א לכו"ע הוי ספק זה כשאר ספיקות, ולשיטת הראשונים דצברי דע"א אינו נאמן היכא דליתחזק היתירא או איסורא, יש מקום לומר צטעמא דמילתא דשאיני לענין זה הכחשת עד נגד עד מהכחשת תרי כתי עדים, דאף אם נחליט דע"א נאמן היכא שהדבר צספק ואף שאם לא ה' מעיד ה' ראוי להיות להעמיד על חזקה הראשונה, אלל כיון שכל תורת הדין להעמיד על חזקה ראשונה הוא רק אם הדין צספק ומכיון שהעד מוצר את הספק ממילא אין מקום להעמיד על חזקה ראשונה כמו שנתצאר ענין זה צנע"ג, אלל כ"ז אם ע"י העד צטל הספק, אלל צכה"ג שמוכחישים זא"ז ונשאר דין ספק, אין כח עדות של ע"א לעכב שלא נעמיד על חזקה ראשונה, אלל שני עדים שאין שום גבול לכח הנאמנות שלהם, הם מועכבים את דין החזקה, ורק כל דין המוכרח לנחת ע"י שני כתי עדים היינו דין ספק, אלל לאיזה דין מכריע כמו חזקה וכדומה סוגר מ"ד דמדאורייתא אין דין מכריע, ולדידן הוא מדרבנן, אמנם לשיטת הראשונים דצברי דע"א נאמן גם באתחזק ז"ל צנפשות דדוקא צתו"ת שהספק אליס כ"כ שרחוק צמילאות אפשרות שיתבטל דאחד דתרי כמאה אם לא ע"י הזמה היכא דשייכא הזמה סוגר מ"ד שצספק כזה לא אמרה תורה להכריע את הספק ע"י דין חזקה, אלל צעד נגד עד שאפשר שיתבטל